

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Álmok álmodozása.

Az eszményi értelemben vett anarkia társadalmi új rétegeződést óhajt s mert ez másként nem lehet, mint egy társadalmi földrengés útján, tehát régi romokon és romokból építene új eget és új földet.

Nos, a Krisztiánizmus ezt is megcsinálta, még pedig minden anarkia nélkül, vagy hát mondjuk így: — egy benső, lelki anarkiával. Mily fenséges útmutató e téren is a Krisztus evangélioma, ennek nyomán az apostoli levelekben foglalt teremtő munkák hatása és eredménye. Az én lelkem mindig a legmélyebb megindultsággal szemléli azt az istenországot, mely ama magasabb lélek munkája folytán forrong, kavargó, alakra tör bent az indulatok és kint a gyülekezetek alakulásában. Micsoda lélek él ezekben az apostoli levelekben!... És minő világ volt az a politikai és társadalmi embervilág, mely a csirábainduló keresztyénység idejében a római Cézároknak világhatalmi körzetében kialakult! Ha csak úgy, az iskolás könyvekből ismerjük, hol a hódítások tömjénfüstje kábít, hol az Augusztusok kora a váravárt aranykornak van nevezve; — ha a Hadrián 40 éves uralkodásának külső alkotásait szemléljük, — bizony bámulattal bámuljuk a közkormányzás mintarendjét, anyagi alkotásait. Cifra koporsó! Bizony, csak cifra koporsó! Undokság fertője belől. Erzéki mámor s ennek eszköze: a pénzharácsolás ég minden agyban, minden kézben, a Cézároktól elkezdve, az Aréa gladiátoráig. 2000 év távlatából bámulandó nagyok a Fórum alakjai, hadvezérek, politikusok, fiskálisok, bölcsék, költők, Veszta-szüzek; de ha kifordítjuk ünnepi köntösükből, minő undorító lesz egy Hadrián császár, egy Cicero, egy Brutus és a többi! „Rómában minden eladó!”... ez a szállóige a birodalomon kívül is. És az isteni jóság, a társadalmi közromlás is, a maga országa vetésének televényeként használta fel, — mint ahogy az istálló büzéből is virágillat születik. Be kár, hogy állambölcseink, politikusaink, vezetésre hivatott iskolásaink, nem mélyezik ez élettani mélységeket s e helyett kisebb és nagyobb intrikák, csalafintaságok útvesztőjében keringenek maguk is, vezetnek vesztőkre a népeket is.

A római világbirodalom romjain emelkedő keresz-

tyénség új alkotóerője lett: — a szolgálatképesség és készség eszméje. Úgy olvastam sok okos könyvben, hogy az ember, a benne levő főeszmét alkalmazza Istenére s így az isteneszme nem más, mint az emberi indulatok és vágyak összetétele. „Az Isten a nagy ember” — mondja egy kiváló erkölcsbölcsész. Nos, az emberben mindig az uralomvágy volt a legforróbb fűtőanyag. — hol vette hát magát a Jézus istenfogalma: — a mindenkinek szolgáló atyai gyöngédség! Tény, hogy Jézus ily mintát hozott Istenről, ily minta után élt maga is, ezt hagyta mintául tanítványaira is. „Aki köztetek első akar lenni, az legyen kiszolgálója mindnyájának.” E szolgálatképesség és készség lőn a pünkösztől lélek ajándéka, — isteni hatalom a semmiből alkotásra, amint megindult, amint terjedt, amint darabokra törte a Cézároknak kormánypalcáját. És lettek a római birodalom igazi proletárjaiból a lelki életnek, testvéri közösségnek, az erkölcsi megtisztulásnak új teremtett lényei, hódító erői, — felfelé, a mindenre elégséges Isten felé. Az ember erejével, gyengeségével, belülről fejlődik. Anyagában értelmében, erkölcsében, belülről alakul. E fejlődésben kap irányt, erőt, akaratot. Életfejlődésünknek tehát bensőnkre kell főfigyelmet fordítani. A táplálkozás, a szervezet anyagi atomjainak egybehordása csupán, mint a növénynél, állatnál. Együttal összekötő fonál környezetünk élethalakjaival. Mi sohasem feledhetjük, hogy a környezettel összeköttetésben vagyunk s ezek útján a végtelenséggel. Hajlamaink sem egyebek, mint a környezet egyik-másik csoportjával való szorosabb kapcsolatunk. Ez az igazi rokonság. Még pedig nemcsak anyagi, hanem szellemi értelemben is. Ebből támad az igazi testvériség. Ebből a társadalom együttműködő nagy ereje, alkotó képessége, tiszta életöröme.

Nos, mi most egy új embervilág forrongó örvényében vagyunk. Új társadalmi jegecedést keresünk, várunk. Mily könnyű volna ezt megtalálni, ha nem rakodott volna lelkünkre századok pogány uralmi vágya, mint a test és lélek szabad mozgását akadályozó ragályréteg.

Mily könnyű volna megtalálni, ha nem tévedt volna le, elsősorban az erkölcsi vezetőosztály a názáreti Mester által kijelölt és megélt itenfiúsági életcéltől, az anyag

gyilkoló szolgaságába. Próféták, apostolok helyett, áldozó-papok lettek, az áldozati barom húsára és kövérére lesve; alázatos, önfeláldozó szív helyett, biborba-bársonyba öltözkedve s minden nap vígan lakozva; még az ellenségnek is megboesátó szeretet helyett embertesvéreik közül, nagyravágyásuk feszítő gőzével kiemelkedve, szentséggé tették magukat s pásztorbotjukból villámok sujtottak a nyájra. Bizony, ha most visszatérnénk arra a fundamentomra, mely egyszer vettetett, ezen épülne fel az a valódi istenország, melyre engem egy szociáldemokrata figyelmeztetett. „Uram — mondá ő — önök beszélnek istenországról, hát mi is erről beszélünk, de mi meg is akarjuk csinálni. Mi elsősorban emberek akarunk lenni, igazi testvérek, akik nem gyilkolásra pusztításra buzdítjuk elvtársainkat, mint önök közül azok a haretéren előttünk prédikáltak. Én azt mondom amit hallottam, láttam, amitől megborzadtam.

Ha önök nem tudták megcsinálni azt az országot, megcsináljuk mi önök ellenére is“ . . . Segitse önöket az Isten, én is ott leszek és pedig sokadmagammal, — válaszoltam én — ha adnak valamit Istenre, isteni erővel, de ha nem, a saját erőikkel, ha elégnek gondolják. „Óh kérem — felelt ő — mi hiszünk Istenben, csak nem olyanban, amilyenről a papok tanítanak, akihez agyilkolás segítségéért imádkoznak, mint a régiek bálványaikhoz; nem olyanban, aki a harácsoló milliósokat a pokolból is kiszabadítja, ha sok misepénzt hagy a papoknak. Mi olyan Istenben hiszünk, amilyenről Jézus tanít, habár e tanításért az akkori papok keresztre feszítették.“

Amen! feleltem én.

A. K.

Tárca

Egy ismeretlen Arany-vers.

Bár a világháború fürgetegében kevesen és csak imitt-amott áldozhattunk Arany emlékének, kultusza a bensőkülső bajok s kedvezőtlen irodalmi áramlatok közepette mégis csak emelkedőben volt. Születésének százados évfordulója országos ünneppé vált. Mintha fajunk életöszöne az ő halhatatlan költészetéből is igyekezett volna ha nem is erőt, de legalább reményt meríteni a szinte reménytelen küzdelemre.

A lelkes mozgalomnak egyik tiszteletreméltó jelensége, több új és értékes Arany-tanulmányunk mellett a személyéhez fűződő relikviák, emlékezések, kéziratok stb. gyűjtése volt, mely téren — szívesen regisztráljuk — épp az ő szülővárosa, Nagyszalonta járt legelől. Buzgó munkásai közül legyen elég ez alkalommal csupán *Debreczeni István* odaváló református lelkész, a szalontai Arany-múzeum öregek, *Debreczeni Ferenc* tanárjelöltnek és *H. Fekete Péter* polg. leányiskolai igazgatónak a nevét említenem, akiknek odaadó buzgalma valóban több ilyen emléket kutatott fel, vagy állított méltó kortörténeti megvilágításba.

E helyütt is egy ilyen, *Fekete* igazgató úrtól fölfedezett sir-verset kell bemutatnunk, amelyet 1856 elején *Bartos Gábor* biharmegyei földbirtokos sírkövére írt Arany s pontos szövegében így hangzik:

Mint atya, mint hű férj, sietett az övéi körébe,

Szíve családjá után fáj vala: fölkeresé.

„Itt lelem a nagyrészt: nőm és nyolc gyermekem“ úgymond,

„Értök alélt testem köztük alunni ohajt.

Kettő még viharos pályán oda van: *Gyula, Gábor*;

Isten, az árva fiúk atyja, vezére te légy!“

vagy:

Kettő még viharos pályán oda vándorol: Isten!

Isten, az árva fiúk atyja, vezére te légy!

(Nagykörös, ápr. 12. 1856.)

Arany János.

Tehát ugyanaz a mély, hitheli megnyugrás és biblikus hang bennük, amely nemesak Arany rokon termékeit, hanem a magyar kálvinista sírok feliratait is annyira jellemzi: a halott búcsúszavaival, utolsó óhajával, családi viszonyainak, kapcsolatainak rövid jelzésével. Itt legfőlebb csak egy vonásuk maradt el: „a boldog föltámadás“ hitének emlegetése, amely, különösen a régibb időkben ott ragyogott minden falusi fejfa csillagos-virágos homlokán, s ott az Arany Juliska gyönyörű epitafiumában is.

Az élete delén elhunyt *Bartos*, mint a relikvia közlője említi, szegről-végről, *Ercsey* ágon: rokona is volt Arany-nak, így lehet, hogy egyenesen a család felkérésére írta a költő e búcsúzó sorokat. A negyedréti alakú paplapon, vékony, metszésszerű betűkkel írt vers ma, a halott unokájának, *Bartos Adorján* eszéffai főszolgabírónak a birtokában van s először a nagyszalontai „Arany János polgári leányiskola“ múlt évi értesítőjében látott napvilágot.

Pap Károly.

Gonosz világ.

Teremtő Isten, világ bírója!

Ah! hol s merre van az igazságod,

Ha nem bünteted, meg nem fenyteted;

Mely itt eláradt: a gonoszúságot?

A teremtésnek legdicsőbbike

Az ember, milyen mélyre sülyedett!

S te tőröd békén, hogy meggyalázza,

Tönkre tegye a te nagy művedet.

A törvényt, rendet, amit megszabott

Világalkotó bölcs isteni kéz:

A botor ember vad erőszakkal

Összerombolni, eltiporni kész.

Jogot hirdet s elnyomja a jogot,

Békét szerezve háborút csinál.

Magát s másokat, amíg megéget,

Mit fölszított: a tűznek lánginál.

*El se aludt a háború üszke,
Már újabb vihar tűzében égünk;
Akik amabban épen maradtunk,
E viharban lesz örökre végünk.
Kivül ellenség, belül pártviszály,
A haza földjén ádáz küzdelem,
Vad hordák törtek álnokul reánk
S a szegény magyar áll fegyvertelen.*

*Keresné s meg nem találja magát.
Mely védte, kihullt kezéből a kard.
Világ bírása, teremtő Isten!
Vedd oltalmadba az árva magyart.
Azok ellen is véd, akik hívják
Körébe innen egy más világnak;
A kiknek szük e haza határa
S korlátain túl, messzire vágnak.*

*Nem való vagyok én e világba,
Engem még lesújt a honfibanat.
Lelkem nem érti ezt a világot,
Mely nemzetére, fájára támad.
Addig lesz magyar, míg él hazája!
Küzdeni érte, ha gyáva a kar:
Kipusztul a faj, elvész a haza
S e föld lakója nem lesz már magyar.*

Erdélyi Imre.

Közélet

Ecclesia semper reformari debet.

A *reformatio* latin szó jelentése főként az, hogy visszaalakít, visszaalapoz, de jelenti azt is: átalakít, megújít. Most már az a kérdés, hogy a fenti reformatori elvet miként értelmezzük mi reformátusok? Így-é: az egyház magát mindig újítani, javítani, átalakítani tartozik? vagy: az egyház magát visszaalakítani tartozik?

A haladás értendő-e ezen oly értelemben, hogy a dogmák kivételével, mindig haladni kell, átalakításokat kell az egyházban tenni, vagy: a meglévő alapokon javításokat kell-e tenni? Az eredeti reformációnál vissza-reformálásról, visszaátalakításról volt szó, és a reformáción a becsüsztatott ceremóniák kiküszöbölését, az elmaradt vallásos szokások visszahozatalát értették. A reformáció tehát főként visszaalakítást jelent, vagyis az eredeti alapra kellett, mint megváltozhatatlan alapra visszahozni. A reformációkor ez úgy is volt, a templomokból a szobrokat, képeket eltávolították, a Jézus által szerzett 2 sákramentomra redukálódtak a sátramentomok stb. Reformáljuk a vallást, ha a kultuszba oly elemeket viszünk be, amilyenek ebben nem voltak, és ha a ceremóniákon változtatásokat teszünk, a kor követelményei szerint a mostani stílusba foglaljuk a lényeg, a tartalom meghagyása mellett. Reformáljuk a vallási szokásokat, ha azokból vagy elhagyunk; vagy újakat viszünk be a kultuszba.

A reformáció kisért most. De vajjon van-e azokra szükség épen most, midőn felette igen nyugtalanok a kedélyek? Minek még jobban felzayarni százezrek nyugalmát a vallási téren kontemplált újításokkal, miért nem hagyhatnók ezeket az újításokat későbbre?

Az újítások eddigi sorozata ez:

Eltörölték az iskolás gyermekeknek temetésrejárását, s ott a kántorral együtt éneklését; utána következett az úrvacsorai 3 kérdésnek újbóli stilizálása a lényeg nemteljes megtartásával; azután következik a rendes istentisztelet kezdése előtt a hívek éneklésének eltörlése, majd az esketési ágendában levő házassági esküminták kiküszöbölése és helyébe fogadalom tévése. Ott van még a képes biblia szerkesztése és kiadása is. Nos, hát kérdem, ezek a reformálások, újítások, kiküszöbölések előfognak-e majd, mozdítani a vallásosságot? Kétlem, sőt az ellenkezőt hiszem: a vallásosságot alább-alább szállítják. Avagy nem tapasztaljuk-e, hogy amint sok vallásos szokásunk elmaradt, attól fogva a vallásosság hanyatlott. Jó egyházfegyelmi törvényekre van szükség. Olyanra, mely hasonló lenne a Kálvinéhoz.

A Képes Biblia is reformálás, erre sincs szerintem szükség, ez vallásosabbá nem teszi hiveinkét. Ha a templomban nincs helye a képeknek, a Bibliában sincs. De ha a Bibliában képek lesznek, miért ne lehetne már akkor képeknek lenni a templomokban is. Csak előre: itt vegyünk el vallásos szokásokat, töröljük a házassági esküt; ott pedig rakjuk tele a Bibliát képekkel, azután a templomot is; akkor majd a puritán reformátusok száma kevesbedni fog és szaporodni fog a mi hiveinkből a róm. katolikusok száma. Hisz a képes református templomból könnyebb átjutni a képes és szobros róm. kath. templomokba híveikül. Ha az énekeskönyvben ott lesz lefestve Jézus a keresztfán, a keresztt már be lesz víve énekes könyvünkbe, aztán követelhetik a Képes Bibliát megkedvelt híveink, hogy a templomba is vigyék be a kereszttet. Alkonyodik a trinitarizmusnak azért, mert a házasi esküt nullifikálni akarják; kisért a rekatolizálás, illetve az apostatoság veszedelme, mert keresztt lesz énekeskönyvünkben.

„Mindeneket megpróbáljatok, ami jó, azt megtartsátok“. De az okos elv alapján: Quidquid agis, prudenter agas, respice finem.

Vásárhelyi.

A debreczeni Kántus ünnepélye.

A debreczeni Kántus március 5-én, régi hagyományához híven, alapítói emlékére kegyeletos emlékünnepepélyt tartott, az alapítók rokonai s a szép számmal egybegyűlt érdeklődők jelenléte mellett. Az egész műsor a mai viszonyoknak megfelelőleg a honfiúi bánat jegyében folyt le. A gyászének elhangzása után dr. Kun Béla felügyelő tanár vázolta azt a kapcsolatot, amely a demokráciának a művészetekkel, közelebbről az énekkel

*

való viszonylatában észlelhető s rámutatva a jelenre, biztatólag szólott a demokratikus jövőről és abban az ének és Kántus szerepéről. A jutalmazottak megnevezése kapcsán Nagy Lajos főjegyző jelentette, hogy a Kántusnak egy régi jóakarójától kapott 100 koronát a Székely-akeió javára adták, a kiosztásra kerülő 906 kor. 50 fillérből pedig 200 koronával a Mácsai Sándor-alapítvány tőkét gyarapították. Mindkét tény az ifjúság komoly és nemes gondolkodására vall. A zongora kíséret mellett énekelt Sójajtás-nak minden sora szívhez szólott s a Kántus után rebegtük a két utolsó strófát:

„Ki szívet alkotál,
S belé érzelmeket
Szeretni lángolón
Hazát és nemzetet;

Kinek hatalma szab
Törvényeket, határt,
Óh népek Istene,
Küldj egy reménységart!

Hasonlóan alkalmoszerű volt Nagy Lajos 3. th. szaválata, aki Vörösmarty Mihály klasszikus szépségű *Jóslat* című költeményét adta elő megértéssel, hatásosan. A költemény minden sora intés, buzdítás, benne az aggodó és bizakodó remény váltogatja egymást, irányt jelölve, tette készve, midőn a többek között így szól:

„Vagy nines erők? Az nem lehet:
Ártunk egymásnak eleget.
Lesz költő, szónok és vezér
És tudomány, mely eget ér;
De tisztelet
A gúny helyett!
Mert még neked virulnod kell, óh hon,
A szellemek kincsével gazdagon...

Kié a hon, ha nem miénk?
Ha érte mindent megtevének,
Ha tiszta kézzel áldozánk,
S lettünk, mi eddig nem valánk:
Nines hatalom,
Mely visszanyom,
És még neked virulnod kell, óh hon,
Mert Isten, ember virraszt pártodon“.

A következő szám Csánki Erzsike zongorajátéka volt. Beethoven Pastoral-szonátáját adta elő kifogástalan precizitással, művésziességgel és közvetlenséggel. Hankóczy József 2. th. Oláh Gábornak Kétségek tetőin c. költeményét szaválta s úgy az aktuális költemény tartalmával, mint ügyes és megfelelő interpretálásával mély hatást váltott ki. Az ünnepélyt Szentgály Gyula „Kikél még a földből“ kezdetű hazafias dalának hangulatos előadása zárta be.

Az igazi öröm azzal kezdődik, hogy érezzük Istennek irántunk való szeretetét, mert ez nyugtatja meg lelkünket.
KÁLVIN.

Különfélék.

A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör folyó hó 1-én sikerült estélyt rendezett a nagyszámú előkelő és középosztályú hallgatóság előtt. A felolvasó estély ciklust Dr. Erdős József, a Kör elnöke nyitotta meg bőjti vonatkozású és aktualis erkölcsi intésekben gazdag beszédével. Ezután következett Erdős Károly lelkész-képző-intézeti tanárnak „István vértanú“ c. felolvasása, melyben az első keresztyén martir történetét rajzolta élénk színekkel. Ezt követőleg Fejszés Erzsébet úrleány adott elő gondos zongora kíséret mellett két szép műdalt finoman, szépen és nagy sikerrel. A nívós estélyt a Városi Dalegylet művészi éneke nyitotta meg és zárta be. — Az Irodalmi Kör második estélye folyó hó 8-án délután 5 órakor lesz a kollégiumi díszteremben a következő műsorral: 1. Énekel a kollégiumi kántus. 2. Göröngyös útakon. Novella. Felolvassa Zih Sándorné úrasszony. 3. Dr. Kabay Kálmán hegedűművész előadja a) Paganini: Versenymű, b) Rubinstein: Olasz fantázia c. darabokat. 4. Énekel a kollégiumi kántus. Az estélyre az érdeklődők figyelmét felhívjuk.

Az Arany János Társaság bemutatkozása. Vasárnap, március 2-án Arany születésének 102-ik évfordulóján tartotta a nemrég megalakult Arany János Társaság első nyilvános föllépését fényes sikerrel. Megnyitóul dr. Haendel Vilmos elnök ismertette azokat az irodalmi, művészeti és tudományos feladatokat, melyek korszerű megvalósítását a társaság maga elé tűzte. Tudós fejtegetései lebilincseltek a hallgatóságot s meggyőztek mindenkit afelől, hogy az új társaság megalapítására szükség volt. Ujfalussy Gézané gyönyörű énekszámái és Szűcs Margit művészi szaválata után (Körösi Kálmán ódai röptű költeményét adta elő) Pap Károly dr. egyetemi tanár klasszikusan szép és tömör előadása következett. Egészen új szempontokból vizsgálta Arany műveltségének a debreczeni kollégiumban szerzett elemeit s azokat az örök emberi értékeket és tanúságokat, amelyek költészetéből állandóan felénk sugároznak. Végül Vályi Nagy Géza pompás magyar zengésű, hol bús, hol tüzes versei és Hammerstädt virtuóz zongorajátéka zárták be a sikerült, harmonikus ünnepélyt.

Előléptetés az egyetemen. A debreczeni egyetemnek összes nyilvános rendes tanárait az V. fizetési osztályba nevezte ki a népkormány. A régi rezsím idején az V-be való kinevezéssel együtt járt a méltóságos titulus.

A Debreczeni Testvér-Egyesület folyó hó 3-ától kezdve minden hétfőn délután varróórát tart, melyen az anya- és csecsemővédő egyesület babakelengyéit és a hadirokkant egyesület gyermekeinek ruháit fogja feldolgozni. A varróórákat minden egyes alkalommal rövid evangéliumi áhitat fejezi be. Legyen az Úr áldása ezeken a szeretetmunkákon!

A Debreczeni Lelkészi Tár 2. számában a Theologiai Értesítő Dr. Lencz Géza tanulmányát közli folytatásban, ezúttal a katolikus theológiával foglalkozva; míg a XXVIII—XXXII. lapokon Dr. Kun Béla kezdi meg „Az egyházjogtudomány történetének áttekintése” című dolgozatát. A gyakorlati részben Dr. Baltazár Dezső, Boros Jenő, Ferenczy Károly, Kürthy Károly, Dr. Pröhle Károly és Rédei Károly tollából kapunk egy-egy értékes beszédet.

Lelkészválasztás. A balajti gyülekezet Szigethy Ferenc miskolczi segédlelkészt választotta meg lelkipásztorául.

Halottaink. Nagy Sándor vértesi lelkipásztor életének 43. évében elhunyt. Özvegyén és három kis árváján kívül ismerősei és barátai siratják. — Nagyréti és Kisgyimóti Gyimóthy Jenő gyónki főgimnáziumi tanár, fölszentelt lelkész 49 éves korában, tanári működésének 22. évében február 23-án jobb létre szenderült.

Legyen áldott emlékezetük!

A debreczeni református tanító testület február 15-i közgyűlésén a Közalkalmazottak szervezetébe való belépési indítványt elvetve, kimondotta, hogy a Magyarországi Tanítók Szakszervezetébe lép be. Ennek folytán az elnökség lemondott. Erre a testület március 1-én tartott közgyűlésén egyhangúlag megválasztotta elnökéül Szentjóbó Kálmánt, alelnökéül Szabó Istvánt. A körzetek a bizalmi férfiakat a következő héten jelentik be. A választásnak az ád jelentőséget, hogy eddig csak igazgató tanító lehetett elnök.

Evangelikus Szövetség. A budapesti evang. esperesség lelkészi karának együttes ülésében egyhangú határozat alapján megalakult az Evangelikus Szövetség, melynek célja az evang. öntudat erősítése, az evang. hívek tömörítése, minden téren támogatása, összetartása és irányítása. A Szövetség főképpen a nagyobb városokban óhajt intenzív munkát kifejtetni.

Szerzetes világtkongresszus lesz Rómában június 2-án.

A római katolikus egyház a föld kerektségén a legújabb adatok szerint 214 érsekségre, 862 püspökségre, 563 címzetes püspökségre oszlik. Az apostoli delegatúrák száma összesen 8, az apostoli vikariatusoké 178, a prefekturáké 70. A görög-keleti egyház 6 patriarkátusból, 22 érsekségből, 49 püspökségből és 6 apostoli vikariátusból áll.

A beiratkozási határidő meghosszabbítása az egyetemen. A közoktatásügyi miniszter úr a még mindig fennálló fűtési és világítási nehézségekre tekintettel a beiratkozási határidőt március hó 10-éig meghosszabbította. Dr. Kiss Géza, a debreczeni egyetem rectora.

Sass Béla huszonöt éves jubileumi alapítványának jelenlegi vagyoni ereje 1062 (ezerhatvankettő) kor., ami a debreczeni kollégium pénztárában kezeltek. Mint-hogy a debreczeni egyetem református hittanhallgatóinak anyagi támogatására hivatott és évenkénti szabályszerű

(50%-os) szakadatlan gyarapodásra rendelt, nemes célú alapítvány haladéktalan életbeléptetése kívánatos volna, ehhez pedig még a tőkének további pár száz koronányi gyarapodása szükséges; kérjük az érdeklődőket, hogy kegyes adományaitak címemre (Debreczen Árpád-téri református lelkészi hivatal) eljuttatni sziveskedjenek. A volt tanítványok nevében *Zih Sándor*, debreczeni lelkész.

Levél püspök urunkhoz. Főtiszteletű Püspök Úr! A mai papon a tiszántúli református egyházkerület pénztára címére utalványon elküldtem a debreczeni református Kollégium tápintézetének felségelésére történt gyűjtésünk szerény eredményét a 220 K 20 fillér (Kettőszáz korona és 20 fillért). Itt küldöm a 734. sz. gyűjtőlapot, mely az adakozók neveit tünteti fel. Nem mulaszthatom el örömmel jelenteni, hogy a folyó hó 23-án tartott istentisztelet alkalmával felolvasott kérésző a Szent Lélek Úr Isten segítségével után, nem lett pusztában elhangzó. Két kis lányom házankinti felkeresésére, egyetlen egyháztag kivételével, minden család szívesen adott ezen 34 családban 214 lelket számláló és csak 670 korona összes állami adót fizető, református iskolával nem bíró, túlnyomóan román lakta községben levő kicsiny egyházunkban. A jó Isten áldása legyen a jókedvű adakozókon s vele együtt sokat szenvedő Magyar hazánk minden igaz, hű és munkás tagján. Állandó igaz tisztelettel vagyok: Körösszakál, 1919 február 27. *Némethy János*, református lelkész.

Mi is azt mondjuk s kívánjuk, hogy Isten áldása legyen Magyar hazánk minden igaz, hű és munkás tagján. Némethy János lelkész társunk megmutatta, hogy mit tehet az igaz, hű munkás. Ti többiek is mindnyájan így cselekedjétek.

Veszedelemes egyházpolitika címen az Új Reformáció című lap kemény támadást közöl vezető helyen Baltazár püspök ellen a Lelkészegyesületben megjelent s az 1848:XX. t.-cikk végrehajtására vonatkozó számításai miatt. A magát meg nem nevező cikkíró azt mondja, hogy nem szabad a római katolikus egyháznak kiadandó vagyoniennyiséget venni a számítás alapjául, hanem az egyház tényleges szükségletét s azt mondja, hogy Baltazár „a református egyház fiktív szükségletét állítja bele számításába, nem létező és szükségtelen intézményeket tervez és mutat ki és az egész egyházi szükségletet, sőt a költött szükségletet is, mint jogos igényt állítja oda az állam elé”. Mi az állam anyagi támogatása túlságos igénybevételét egyáltalán nem kívánjuk, nemesak konjunkturális okokból, soha és semmi körülmények közt sem. Azonban úgy véljük, hogy az 1848:XX. t.-cikkben kimondott teljes és tökéletes egyenlőségnek háromféleképpen lehet megfelelni. Vagy úgy, hogy egyik egyház sem kap semmi állami eredetű vagyoni támogatást. Ez a teljes szekularizációt jelenti. Vagy úgy, hogy mindegyik egyházat bőkezűen látja el az állam. Úgy látszik, ez a Baltazár

számításának alapgondolata. Vagy úgy, hogy mindegyik egyház a mostani időknek megfelelő szerény keretek közt kapja a támogatást. Ebben az esetben a protestáns egyházaknak nem juthat két milliárd, de a római katolikus egyház kezén sem lehet meghagyni az általa eddig élvezett nagy vagyont. Arra azonban nem gondoltunk, hogy lehet *református* sajtóorganum, amelynek míg nincs szava az ellen, hogy a róm. kath. egyházak kiadassék bármily nagy vagyon, — tiltakozzék a protestáns egyházak ugyanolyan arányú támogatása ellen.

Elég volt! — mondja a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap a Baltazár-féle számításokkal kapcsolatban — denique Carthaginem stb. — arra is tekintettel, hogy a konventi elnökség mindkét tagjának nem helyes Budapesten kívül s plane a most nagyon messze fekvő Debreczenben lakni, kívánja, hogy Baltazár mondjon le a konventi elnökségről. Mi is azt mondjuk: elég volt. Nagyon elég volt a személyes harcokból. Kiséreljük meg már összefogni s vállvetett munkával dolgozni egyházunk jövőjéért. Nem olyan idöket élünk, mikor tetterös, munkabíró és munkálkodni akaró férfiakat nélkülözni lehessen. Van elég munkatér akkor is, ha másokat nem akarunk félreszorítani.

Az Evangélikus lap 3. száma a cseh megszállás miatt gépirásos könyvomatot íveken jelent meg 10 lapon. A szerkesztőség szívós akaraterejét mutatja az, hogy a nehéz viszonyokkal dacolva is megjelenteti lapját. Az 1848. XX. t.-c. végrehajtásának kapcsán helyteleníti a sajtót, mely a jogos igényt túlságos követelésnek tünteti fel. Helyesen jegyzi meg, hogy „Ellenségeink kezébe a fegyvert mindig mi adjuk. Apponyi idejében egymásra leicáltak vezetőink a szerénykedésben s olyan előrelátás nélkül tárgyaltak vele, hogvha úgy hirtelenében szavukon fogjuk őket, abból egyházunknak nagyobb veresége és kára származott volna, mint minden eddigi kihevett vereségből.“

Lelkészbeiktatás. A tiszaburai gyülekezet Jákó Balázs lelkész nyugalomba vonulása után Kacsó János odaváló születésű s ott szolgáló segédlelkészt hívta meg egyhangúlag pásztorául. Az igazán hivatásos, szép tehetségű és derék, ifjú lelkésznek, aki kollegiumunkban tanult és itt esküdtfelügyelő is volt, a beiktatása február hó 23-án volt a gyülekezet osztatlan öröme közepett. Úgy a jól választott ifjú lelkipásztoron, mint a jól választó gyülekezeten sokasodjék meg Isten áldó kegyelme.

A vallástanításnak az iskolákban való megtartásáról Vass János vallásügyi miniszter f. hó 2-án Egerben a többek között ezt mondotta: „Én azt tartom: a vallásoktatásnak épp úgy helye van az iskolában, mint bármely más oktatásnak. Ez álláspontom mellett szilárdan kitartok, mert tudom, hogy a vallás-erköles egyik nagy pillérje az állam fenntartó erejének. Nem lehet célunk az, hogy a vallást zugiskolákba üldözzük, mert nem lehet tudni, hogy ott a vallás ürügye alatt minő tanokat hirdetnek.“

A hittanhallgatók száma Kolozsvárt a II. félévben 34, Budapesten 43.

A közoktatásügyi miniszterium sürgős feladatának tekinti az összes iskolakönyvek javítását és átalakítását, hogy a tanulók megismerkedjenek a köztársasági és szociális eszmékkel. A történelmi könyvet maga a miniszterium íratja meg.

A kolozsvári egyetem kvesztorától kimutatást kért az angol-amerikai bizottság vezetősége az egyetemi hallgatók nemzetiségéről. A kimutatás szerint 1559 hallgató iratkozott be, ezek közül 1044 magyar, 193 oláh és 122 német. Ehhez nem kell kommentár.

Türelem. A román minisztertanács megengedte, hogy az erdélyi evangélikus iskolákat megnyissák, de tanító csak szász, vagy sváb lehet; magyar semmiképpen sem.

Portugáliában az ideiglenes portugál tanács megszüntette az állam és egyház szétválasztásáról szóló törvényt.

Kecskeméten a város lakossága vallás és pártkülömbőség nélkül hatalmas arányú népgyűlést tartott, melyen impozánsan demonstráltak a vallás-erköles oktatás mellett. A népgyűlés elnöke Györfly Balázs ügyvéd, a református egyház tiszteletbeli főgondnoka volt. Az előadó és a felszólalók a város szellemi vezetőinek, tanítók, tanárok, jogászok és a mérsékelt, hazafias gondolkodású kétkézi munkások, apák, anyák köréből kerültek ki. Képviseletük magukat az összes Kecskeméten levő vallásfelekezetek. Valamennyi szónok az iskolai vallásoktatás és az ezen alapuló erköles nevelés további fenntartása mellett nyilatkozott. A gyűlés egyhangú lelkesedéssel a következő határozatot hozta: „Az állam rendjének és boldogulásának alapfeltétele, hogy polgárai helyes erköles irányzatokat kövessenek. Minthogy azonban meggyőződésünk szerint igazi erköles felfogásra csakis a vallás örök törvényei nevelhetnek, ennél fogva a velünk született, tehát a gyermek lelkében szunnyadó természetes vallási érzések figyelembevételével, ápolása és jó útra terelése az államnak ép oly fontos érdeke, mint az ész esiszólására szolgáló közhasznú ismeretek terjesztése, ezért a vallástanítást közügynek tekintjük és hazafias aggodalommal emelünk szót ama szélsőséges törekvések ellen, melyek a vallástanítást, az isteni eszmék terjesztését az iskolából kiküszöbölni igyekeznek. Hazánk nyugalma, honfitársaink és gyermekeink boldogságának érdekében kérjük kormányzatunkat, hogy ősi vallás-erköles értékeinket vegye oltalmába és minden felekezeti harcot kerülve, a pedagógia egészséges elveihez alkalmazkodó vallás-erköles oktatást és nevelést közoktatásunk egész vonalán továbbra is tartsa meg. Elhatároztuk, hogy ezen állásfoglalásunkat kormányunk elnökéhez és az illetékes szakminiszterekhez írásbeli úton is eljuttatjuk. A kecskeméti összes hitfelekezetek világi és egyházi előljáróit pedig ezennel ünnepélyesen felkérjük e javaslatunk aláírására és továbbítására.“ A—y.

Protestáns küldötteink, akik a protestáns külföld felvilágosítása céljából utaztak ki, három kivételével haza jöttek. A Hollandiában maradt három küldöttünk élénk tevékenységet fejt ki hollandi hittestvéreink között s általuk hatnak Nagybritannia és Franciaország protestánsaira is. Nagybritanniaiban a huriapok szerint egyre nagyobb az érdeklődés, a rokonszenv Magyarország és a magyar protestantizmus iránt.

Magyarság és szabadság egy volt ezelőtt mi nekünk, kivált magyar kálvinistáknak. Aki küzdött az egyikért, küzdött a másikért is. — aki ellensége volt az egyiknek, ellensége volt a másiknak is. Most meg szembe akarják állítani ezt a kettőt: mintha aki a szabadságért buzog, nem lehetne magyar s aki a magyarságért ég, ellensége volna a szabadságnak. — Ezeket írja hozzánk lapunk egyik olvasója nagy keserőséggel. Mi pedig — bár nem szakmánk a politika — azt hisszük, hogy nincs ok a keserőségre: a jelszavas politika rövid idő alatt a múlté lesz. A magyar munkás, akármennyire nemzetközinek vallja magát, mégis magyar s a Petur bán módjára dörmögő vagy káromkodó bús magyar nem zsarnokságról álmodik édes álmokat. Csak nem elég megérteni, el kell végre *hinni* is, hogy a munkás nem „hazátlan bitang“ s hogy a „börkabátosok“ is tudják szeretni a népet s tudnak élni, sőt meghalni a szabadságért. És kéz-kézbe, kar-karba meg kell teremteni az új, *magyar és szabad* Magyarországot.

Adományok a kollegiumi tápintézetnek. Csak néhány feltűnően szép eredményű gyűjtésről szándékunk most megemlékezni, mert tervbe van véve, hogy az összes adományokról a gyűjtés befejeztével külön is beszámoljunk. Közlebből gyűjtöttek: Paptamási (980 lélek) 230 K, Berekböszörmény (3000 lélek) 521 K 60 fillér. A kisdud Krasznaszentmiklósi egyház lelkes vezérének, Csighy Istvánnak a buzgóságát (120 lélek) 275 K, koronázta. Gégény (1019 lélek) 454 K 98 f gazdag gyűjtést mutatott fel, a Vas Mihály tevékeny kezére ismerünk benne. A szórványokból csak most alakult béga-monostori egyház (a szórványok összes lelke 125) 62 koronát tudott előteremteni. Szeőke Kálmán, karczagi főgimnáziumi tanár a gimnázium körében 430 koronát gyűjtött. Ezután következik még az egyház gyűjtése. Nagyváradról — hol a gyűjtés még folyamatban van — eddig több érkezett be 2000 koronánál. Békésről veszszük a kellemes hírt, hogy a megindított gyűjtés eredménye már is több 3000 koronánál, de a gyűjtő munka még tovább halad. Nagyszántón még a románok is adakoztak: 331 K az eredmény. Debreczenben maga a presbiterium fogja kezébe venni a nagy feladat megoldását. Bizton lehet remélni, hogy minden várakozást sokszorosan felülhaladó gyönyörűséges eredménnyel számolhatunk be. Ne csüggedjünk és ne vonakodjunk zörgetni kiesinyek és nagyok ajtaján. Amint a példa bizonyítja: hitsorsosaink, sok helyen más vallású polgártársaink szíve megnyílik az adakozásra.

Lelkészválasztás más egyházkerületben. A héregi gyülekezet a 34 évi lelkészkedés után nyugalomba vonult Pongrácz János helyére egyhangú meghívás útján Szücs László nagyigmándi segédlelkészt választotta meg.

A ker. szocialista tanítók, tanítónők és óvónők február 19-én megalakították Székesfehérváron szak-szervezetüket.

A hollandiai protestáns egyházak érdeklődéssel vettek tudomást arról a felhívásról, amelyet a magyarországi és erdélyi testvéregyházak hozzájuk és más országokban lévő egyházakhoz intéztek. Úgy vélik, hogy joguk van hozzá s kötelességük is, hogy ezeknek az egyházaknak érdekeit megfontolás végett az összes érdekelte felek figyelmébe ajánlják. A többi országok protestáns egyházaival kapcsolatban közös munkálkodásra hívják fel mindazokat, akik a veszélyek elhárítására és a pusztítás megakadályozására képesek és készek.

Szerkesztői üzenetek.

J. L. A szíves üdvözlést köszönöm, de a „méltóságos“ címet nem fogadom el. Aki a demokratikus köztársasági kormánytól kapott előléptetést, annak nincs jussa titulushoz, még ha a titulusok egyébként megmaradnának is.

Hivatalos értesítés.

A fiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1141—1919. szám.

Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

További eljárás kérésével közlöm a vallásügyi miniszter úrnak 28,180—1919. II. sz. alatt f. február hó 15-én megjelent rendeletét:

„Az 1912. évi XXXV. t.-c. 15. §-a utolsó bekezdése értelmében, ha az alkalmazott a gyermekek után járó családi pótlékra való igényét, vagy a gyermek után járó családi pótlék összegének felemelése magá után vonó változást késedelmesen jelenti be, a családi pótlék, illetőleg a magasabb összegű családi pótlék — a 10. szakasz határozmányaitól eltérően — csak a bejelentés napjait követő naptári évnegyedtől kezdve jár.

Miután több ízben előfordult, hogy a lelkészek családi állapotában beállott változást csak késedelemmel jelentették be, van szerencsém ennelfogva tisztelettel felkérni, méltóztassék a lelkészeket figyelmeztetni, miszerint a családjukban beállott változásokat. — *születést, halálozást*, — minden egyes esetben azonnal jelentsék be, mert a jövőben ezen törvény rendelkezését teljes szigorral fogom alkalmazni.“

Kelt Debreczen, 1919 február 27.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat

a szamostatárfalvai református egyház kántortanítói állásra.

Javadalom: Az egyháztól évi 41 korona és a megfelelő állami kiegészítés. Lakás megfelelő mellékhelyiségekkel, s kerttel. A kántorságért külön évi 100 korona.

Kötelessége: I—VI. osztály tanítása (tankötelesek száma 25—30). Kántori teendők végzése, lelkész akadályoztatása esetén annak helyettesítése.

Férfiak hiányában az állás nővel töltetik be. Pályázhatnak okleveles tanítók és tanítónők. Állás választás után azonnal elfoglalandó.

Pályázatok szamostatárfalvai (up. Csenger) lelkészi hivatalhoz márc. 20-ig küldendők be.

Szamostatárfalva, 1919 március 1.

Csiszár Árpád,
iskolaszéki elnök.

Pályázat.

A szatmárnémeti-i református tanítónőképző fenntartótestülete pályázatot hirdet eltávozás folytán megüresedett paedagogiai tanszékre. Pályázhatnak református vallású, 1. tanítóképző-intézeti, 2. középiskolai tanárok, kik a paedagogiai tárgyak tanítására jogosítottak, férfi- és nőtanárok egyaránt.

Az egyelőre segédtanári minőségben megválasztott okleveles tanár évi fizetése a fenntartótól, a megfelelő állami fizetéskiegészítéssel 2000 korona, 600 korona lakáspénz, öt ízben 200—200 korona korpótlék. Drágasági- és családi pótlékért folyamodunk.

A rendes tanárrá való előlépés a megfelelő fizetéskiegészítést, valamint ennek szabályszerű emelkedését a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak 46,447/1909. sz. alatt a felekezeti tanító- és tanítónőképzők államsegélyéről szóló intézkedés biztosítja.

A megválasztott tanár jogosult és köteles tagja az Országos Tanári Nyugdíjintézetnek s állását 1919 szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Pályázat határideje 1919 május 1.

Szatmár, 1919 február hó.

Kovács Lajos,
az igazgatótanács elnöke.

2—2.

Poszvék Irén,
igazgató.

Pályázat.

a bihardíószegi református egyház kántortanító állására.

Fizetés: A) Tanítói javadalom: 1. készpénz az egyház pénztárából havi előleges részletekben 300 kor., 2. alapítványokból 31 kor., 3. 4 öl tűzifa megváltva 80 kor., 4. kántori foglalkozás miatt elmulasztott tanórák pótlásáért 88 korona. 5. megfelelő államsegély. B) Kántori javadalom. 1. készpénz az egyháztól 310 kor., 2. 12 hold 400 négyszögöl szántó, kaszáló, nádlás és közös legelő értéke 310 kor., 3. 3 öl tűzifa természetben beszállítva, értéke 50 kor. és egy öl tűzifa megváltva 20 korona, 4. stóla circa 220 korona, 5. természetben lakás.

Kötelessége: a reábizott osztályok (V—VI. fiú) vezetése, kántori teendők végzése, egyházi énekkar szervezése és vezetése. Pályázati határidő március 15., próbaéneklés március 16. Államosítás esetén, ha a megválasztott állami tanítóvá lesz, a kántori állásról lemondottnak tekintetik. Állás április 1-én elfoglalandó.

Bihardiószeg, 1919 február 18.

3—3

Egyháztanács.

Pályázat.

A hajdunánási református egyház pályázatot hirdet a megüresedett önálló orgonista-kántori állásra. Fizetése a felsőbb egyházi hatóságok megerősítése alatt levő díjlevél szerint:

1. Természetbeni tisztességes lakás.
2. 20 hold 931 □-öl szántó föld; 5 oszt. hold 270 öl legelő haszonélvezete, melyeknek állami adóját az egyház fizeti.

3. 1000 kor. azaz egyezer korona készpénz az egyház pénztárából.

4. Stóla az érvényben levő díjszabás szerint.

5. 200 kor., azaz kettőszáz korona a debreczeni református főiskolai szénior és ünnepi követek ellátásáért. Megválasztott, abban az esetben, ha a főgimnáziumban az ének- és zenetanítással is megbíznák, megfelelő külön díjazásban részesül.

A pályázók vallásukat, szolgálati bizonyítványukat, esetleges magasabb zenei képesítésüket igazoló okmányaikat f. évi április 1-ig lelkészi hivatalhoz nyújtják be.

A próbaéneklés idejéül április 30-ika tüzetik ki. Megválasztottnak, — ki állását folyó évi július 1-én tartozik elfoglalni, — a próbaénekléskor felmerült költségei megtérítetnek.

Hajdunánás, 1919 február 20.

Benkó Lajos,
református lelkész.

2—2.